

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
ІМ. М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО**

ТОРГІВЛЯ І РИНОК УКРАЇНИ

ВИПУСК 19

27%

20.5%

18,5%

ДОНЕЦЬК – 2005

Міністерство освіти і науки України
Донецький державний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського

ТОРГІВЛЯ І РИНОК УКРАЇНИ

Тематичний збірник наукових праць

Випуск 19
Том 2

Донецьк – 2005

ББК 65.422

Колектив авторів

Торгівля і ринок України: Темат. зб. наук. пр. Вип. 19, т. 2 / Голов. ред. О.О. Шубін. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 266 с.

Видається з 1994 р.

Виходить один раз на рік

Редакційна колегія:

Шубін О.О., д-р екон. наук (голов. ред.);	Ландик В.І., д-р екон. наук;
Садєков А.А., д-р екон. наук (відп. ред.);	Омелянович Л.О., д-р екон. наук;
Алачева Т.І., канд. екон. наук; (відп. секр.);	Поклонський Ф.Є., д-р екон. наук;
Азарян О.М., д-р екон. наук;	Чернега О.Б., д-р екон. наук;
Аптекара С.С., д-р екон. наук;	Бакунов О.О., канд. екон. наук;
Бабенко А.Г., д-р екон. наук;	Горожанкіна М.Є., канд. екон. наук;
Балабанова Л.В., д-р екон. наук;	Смерічевська С.В., канд. екон. наук;
Білопольський М.Г., д-р екон. наук;	Сухарева Л.О., канд. екон. наук;
Брітченко Г.І., д-р екон. наук;	Чацкіс Ю.Д., канд. екон. наук

Збірник розрахований на наукових та практичних працівників, керівників торговельних та інших галузевих підприємств, викладачів вищої школи, аспірантів, магістрантів, студентів.

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Протокол № 11 від 30.06.2005 р.

Збірник входить до Переліку наукових видань, затвердженого ВАК України, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт. Бюлетень ВАК № 4 /1999р.

ISBN 966-7634-06-X

Адреса редакційної колегії збірника:
83050, м. Донецьк, вул. Щорса, 31

©Донецький державний університет
економіки і торгівлі
ім. М.Туган-Барановського, 2005

Література

1. Бауэр Ф.Л. Информатика: задачи и решения: Пер. с нем. М.К. Валиева и В.К. Сабельфельда / Под ред. А.П. Ершова. – М.: Мир, 1978. – 355 с.
2. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. – К.: Ніка-Центр, 1999. – 528 с.
3. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
4. Оліфіров О.В. Контролінг інформаційної системи підприємства. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2003. – 325 с.
5. Р-система: введение в экономический шпионаж: В 2 кн. – М.: Хамтек Паблшер, 1997.
6. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику. – К.: Либідь, 1992. – 176 с.

УДК 336.777:658.14.011.3

Брітченко І.Г., канд. екон. наук, доц.,
Славінський В.І. (ДонДУЕТ, Донецьк)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗДІЙСНЕННЯ ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто проблеми формування позикового капіталу підприємства за допомогою вексельних механізмів. Автором проаналізовано переваги і недоліки існуючої системи вексельного обігу. Розроблено модель оцінки ризику неплатежу у вексельному зобов'язанні та методику класифікації боржників за векселем.

Трансформаційний етап розвитку економіки України обумовлює динамічні зміни зовнішнього і внутрішнього середовищ підприємств. Ці зміни характеризуються значною різноманітністю дестабілізуючих факторів, а саме: нестабільністю податкової політики держави; нерозвиненістю ринку виробничих ресурсів; високим зносом основних виробничих фондів; високими темпами інфляції; низьким рівнем купівельної спроможності тощо.

Вагомий внесок у дослідження зовнішніх чинників, які впливають на ефективність функціонування оборотного капіталу, зробили українські вчені О.М. Поддєрьогін, Р.С. Сорока, Л.В. Пан [6], Ю.В. Петленко [7], О.Г. Коренева [4]. Так, Л.Пан розглядає лише інфляцію, яка призводить до проїдання оборотного капіталу [6]. Поряд з інфляцією Ю.В. Петленко досліджує такі чинники, що впливають на забезпеченість підприємств капіталом, як відсутність механізму поповнення обігових коштів і неефективність управління фінансовими ресурсами підприємства [7]. Над темою впливу системи податкових платежів на забезпеченість підприємств обіговими коштами працювали О.М. Поддєрьогін, О.Г. Коренева [4], О.М. Угляренко [9].

Отримали подальший розвиток дослідження окремих аспектів вексельного обігу, зокрема аналіз операцій банків із векселями (Т. Рудненко, О. Куш [8]),

© Брітченко І.Г., Славінський В.І., 2005

економіко-правові аспекти вексельного обігу, у тому числі моделювання й оцінка ризику вексельних зобов'язань (Ю. Лисенков, В. Малюк, Ю. Мороз, О. Ринарук, С. Хомяк, Л.Б. Долінський [3], Л. Кот [5]).

Проте, вивчаючи процеси формування фінансових ресурсів підприємства, вчені не приділяють значної уваги формуванню позикового капіталу підприємств за рахунок механізмів, альтернативних банківському кредитуванню. На сьогодні вексельний обіг є потужним механізмом, який дозволяє вирішити такі проблеми вітчизняної економіки, як криза неплатежів, накопичення дебіторської і кредиторської заборгованості та затовареність підприємств. У макроекономічному аспекті перевагами вексельних розрахунків є зниження темпів інфляції за рахунок зменшення грошової маси, що знаходиться в обігу, та інтенсифікація діяльності ринку цінних паперів. Про важливість вексельного обігу в економічному піднесенні держави свідчить те, що його частка в загальному обсязі торгів українського фондового ринку протягом останніх років залишається незмінною – на рівні 38-40%. Це викликано можливістю використання вексельних механізмів для переливу коштів між підприємствами з метою оптимізації оподаткованого прибутку та централізації заборгованості підконтрольних підприємств із метою перешкоджання інтересу до них із боку сторонніх інвесторів. З іншого боку, широке використання векселів свідчить про брак коштів у більшості суб'єктів господарювання, для яких проблеми інкасації дебіторської заборгованості стають першочерговими та визначальними для подальшого функціонування.

У зв'язку з вищевикладеним метою поданої статті є розгляд практичної значущості вексельних механізмів, можливостей і алгоритму їх застосування на практиці, що базується на необхідності перегляду традиційних механізмів формування позикового капіталу підприємств за участю банківської системи, зокрема пошуку нових форм і перенесення акцентів під час кредитування банками підприємств.

Говорячи про механізми формування позикового капіталу підприємства, їх можна класифікувати за такими групами:

1. Механізми банківського кредитування (згідно з довгостроковими бізнес-планами підприємств, на покриття тимчасового дефіциту обігових коштів і в рамках експортних акредитивів).

2. Механізми, що передбачають комерційний кредит (вексельні розрахунки, відстрочка платежу по договорах із постачальниками).

3. Механізми довгострокового кредитування інституційними інвесторами (інститутами спільного інвестування, пенсійними фондами, страховими компаніями).

4. Податкові механізми (використання податкових векселів і різного роду податкових пільг).

5. Інші механізми (лізингові операції, облігаційні позики та ін.).

Серед цих механізмів є специфічні, котрі за своєю економічною природою застосовуються у певних випадках і не можуть бути заміщені; у першу чергу ті, що пов'язані з довгостроковим фінансуванням. Разом із тим деякі механізми формування позикового капіталу підприємства є взаємозамінними.

Банківські механізми формування позикового капіталу підприємства най-більш актуальні й ефективні при зниженні обсягів суспільного відтворення. В умовах розширеного відтворення важливого значення набуває механізм вексельних розрахунків. Механізми вексельного обігу мають ряд істотних переваг перед банківськими механізмами формування позикового капіталу через здатність капіталу одночасно знаходитися у сфері обігу та накопичення, наявність процедури спрощеного стягнення боргу кредитором, наявність додаткових механізмів забезпечення (аваль, доміциляція).

Вексельний обіг є інструментом, що дозволяє оптимально замінити банківські механізми кредитування, одночасно створюючи механізм вексельної емісії, як альтернативний інструмент кредитному мультиплікатору банківської системи.

Механізми вексельного обігу не позбавлені ряду недоліків, зокрема:

- потреба в достатньому рівні кваліфікації співробітників економічних служб підприємства та його менеджменту;
- незручність при оформленні невеликих сум на короткі проміжки часу;
- наявність механізмів здійснення фінансових махінацій при вексельному обігу і відсутність ефективної системи моніторингу процесів вексельного обігу, аналогічного моніторингу кредитних операцій;
- слабкість судової системи у справах, що пов'язані з необхідністю застосування міжнародних норм вексельного права;
- використання векселів, переважно, у розрахунках між пов'язаними особами чи з метою контролю заборгованості свого постачальника сировини або навмисного доведення підприємства до банкрутства з наступною його санацією таким кредитором;
- необхідність існування значної довіри між кредитором і позичальником, особливо у випадку видачі переказних векселів, адже всі особи, що зазначені на векселі, є зобов'язаними. Тобто для векселів не діє правило цесії або переуступки права вимоги, згідно з яким кредитор, який переуступив заборгованість позичальника третій особі, вибуває з кола зобов'язаних осіб у випадку не повернення боргу позичальником.

Вказані недоліки можуть бути переборені в результаті напрацювання відповідного досвіду в процесі широкого застосування вексельних механізмів.

Роль і значення банківських механізмів під час організації процесів вексельного обігу не менш важлива й актуальна, ніж механізми традиційного кредитування. При розрахунку підприємств векселями банк може здійснювати експертизу, аваль, інкасування, доміциляцію, облік простих і переказних векселів. Банк може бути векседавцем за простим і переказним векселями, акцептантом за переказним векселем і так само бути індосантом і учасником вексельного обігу поряд з іншими підприємствами.

Серед безлічі операцій комерційних банків із векселями тільки облік векселів потребує від банку вилучення коштів із кредитного портфеля. В окремих випадках, для надійних клієнтів, банк може здійснювати доміциляцію не за рахунок заздалегідь зарезервованих клієнтом коштів, а за свій рахунок. Широке

використання механізмів вексельного обігу замість традиційного кредитування підприємства вивільняє кредитні ресурси банківської системи при одночасному підвищенні ролі банківської системи у формуванні позикових коштів підприємства та підвищенні ефективності їх використання.

З метою практичного застосування векселів у господарському обігу нами було розроблено модель, що дозволяє визначити ризик вексельного зобов'язання та врахувати його під час підрахунку реальної ринкової вартості векселя, яка має використовуватися при розрахунках за допомогою векселів, а також при обліку векселів чи кредитуванні під їх заставу.

Реальна ринкова вартість векселів, прийнятих підприємством у забезпечення своєї дебіторської заборгованості, буде істотно відрізнятися від їх номінальної вартості у зв'язку з існуючими кредитними ризиками. Це співвідношення можна записати у вигляді:

$$P_{рин.} = P_{ном.} \cdot (1 - K / 100\%), \quad (1)$$

де $P_{рин.}$ – ринкова вартість векселя;

$P_{ном.}$ – номінальна вартість векселя;

K – коефіцієнт коригування, що відбиває фактор ризику.

Ступінь ризику вексельного зобов'язання може бути розрахований шляхом групування боржників за класом їх надійності та присвоєння кожній групі певного коефіцієнта ризику. Так, відповідно до Положення НБУ «Про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» [1], коефіцієнт, що враховує кредитний ризик, складає: для класу А – 1%, для класу Б – 5%, для класу В – 20%, для класу Г – 50%, для класу Д – 100%.

Доцільним уявляється використання формули Чессера для оцінки коефіцієнта коригування (дисконту), що застосовується для нагляду за банківськими позичками:

$$q = \frac{1}{1 + e^{-Z}}, \quad (2)$$

де q – імовірність неплатежу за зобов'язанням;

Z – кількість балів, отриманих на основі використання відомої двофакторної моделі, побудованої для оцінки українських підприємств сфери виробництва:

$$Z = -3,73 \cdot K_n + 10,8 \cdot K_{фз} - 3,52, \quad (3)$$

де K_n – коефіцієнт покриття (співвідношення поточних активів і поточних зобов'язань підприємства);

$K_{фз}$ – коефіцієнт фінансової залежності (відношення зобов'язань до загальної суми активів підприємства).

Коефіцієнти при фінансових показниках і вільний член багаточлена було встановлено емпірично на основі порівняння оптимальних значень фінансових показників і результатів розрахунку за підприємствами сфери виробництва. У наведеній двофакторній моделі нами був посилений вплив коефіцієнта покриття і знижений вплив коефіцієнта фінансової залежності, а також збільшене значення вільного члена, що веде до зростання кількості балів і, як результат, зростання ймовірності неплатежу. Таким чином, нами висунуто підвищені вимоги до платоспроможності підприємства порівняно з існуючими підходами та методиками у вітчизняній практиці.

Виходячи із запропонованої моделі найбільш низький ризик неплатоспроможності мають дебітори зі значеннями: $K_n > 2,0$ і $K_{фз} < 0,35$. На наш погляд, прийнятним є рівень ризику, коли значення вказаних коефіцієнтів знаходяться в таких інтервалах: $1,2 < K_n < 1,5$ і $0,5 < K_{фз} < 0,6$, при цьому значення показника ймовірності неплатежу q знаходиться в межах від 2,40% до 18,07%. Таким чином, підприємство може приймати векселі дебіторів у забезпечення кредиторської заборгованості з розрахунковим значенням ймовірності неплатежу, що не перевищує 18,07%.

Однак, для того щоб оцінити доцільність оформлення дебіторської заборгованості за векселем, визначення ризику неплатежу недостатньо: необхідно розробити певний алгоритм, що представлений на рисунку 1. Першим етапом оцінки ризику неплатежу є визначення розміру ризику шляхом порівняння номінальної вартості векселя з розміром власного капіталу підприємства-кредитора, то ризик може бути класифікований як великий і вексель не може бути прийнятий. На другому етапі оцінюються фінансові показники дебітора на підставі його звітності. Якщо фінансовий стан дебітора в цілому може бути оцінений як задовільний, то оцінюється ймовірність неплатежу за векселем за запропованою раніше моделлю.

Якщо ризик неплатежу прийнятний, то визначається коефіцієнт забезпеченості підприємства власними обіговими коштами ($K_{об.}$), що характеризує платоспроможність підприємства, нормативне значення якого складає не менше 10%. У випадку, якщо платник, тобто особа, зобов'язана за векселем, не може бути класифікований як надійний, здійснюється аналіз солідарних із ним боржників за векселем (як згадувалося раніше, правило цесії за векселем не діє і кредитор може звернутися до кожного з боржників, зазначених на бланку векселя). Для солідарних боржників за векселем проводиться аналогічна процедура аналізу. У результаті боржника за векселем відносять до певного класу кредитоспроможності. На наш погляд, тільки класи кредитоспроможності А, Б і В дозволяють використовувати в розрахунках з дебіторами векселя, що можуть бути згодом передані кредиторам у рахунок погашення кредиторської заборгованості або використані з метою проведення банківських кредитних операцій (облік векселів або кредит під заставу векселя). Тому наступним етапом є визначення структури дебіторської заборгованості відповідно до класів кредитоспроможності (таблиця 1).

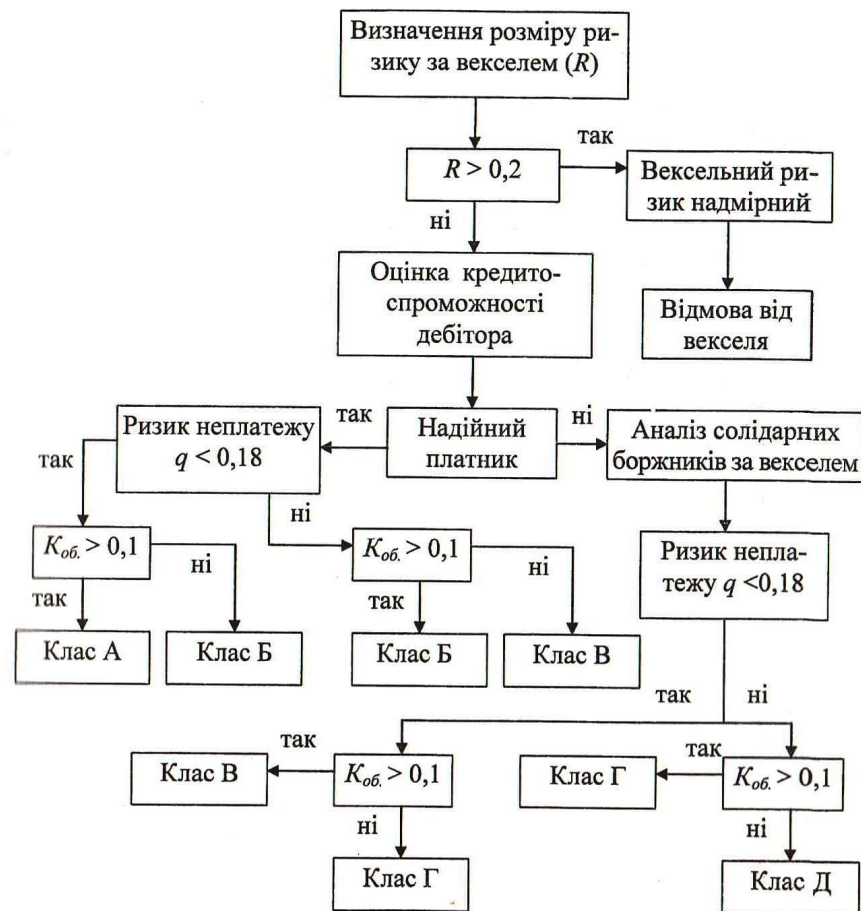

Рисунок 1 – Схема оцінки надійності векселя дебітора

Таблиця 1 – Класифікація дебіторської заборгованості

Клас кредитоспроможності	Питома вага в загальній дебіторській заборгованості за товари, %
А	W_1
Б	W_2
В	W_3
Г	W_4
Д	W_5
Разом:	100

Тільки частина всієї дебіторської заборгованості може бути оформлена векселями:

$$W = \sum_{i=1}^3 W_i. \quad (4)$$

Можна оптимізувати обсяги векселів дебіторів, прийнятих у забезпечення дебіторської заборгованості, використовуючи нормативне значення показника ліквідності (K_l):

$$K_l = \frac{BP_{зк} + W \cdot V_{opt}}{ПЗ} = 0,25, \quad (5)$$

де $BP_{зк}$ – реалізація за кошти;

V_{opt} – оптимальний обсяг векселів дебіторів, прийнятих у забезпечення дебіторської заборгованості;

W – частка векселів дебіторів, що можуть бути використані для погашення кредиторської заборгованості;

$ПЗ$ – поточні зобов'язання підприємства.

Звідси:

$$V_{opt} = \frac{0,25 \cdot ПЗ - BP_{зк}}{W}. \quad (6)$$

Розрахуємо на прикладі ТОВ «Альфа» ризик неплатежу за векселем на основі раніше запропонованої моделі за ряд періодів (таблиця 2).

Таблиця 2 – Розрахунок імовірності неплатежу за векселями ТОВ «Альфа»

Показники	1.01.2001	1.01.2002	1.01.2003	1.01.2004	1.04.2004	1.07.2004
Коефіцієнт покриття	0,46	0,67	0,55	0,78	0,97	1,04
Коефіцієнт фінансової залежності	1,07	0,29	0,23	0,45	0,38	0,35
Z-тест	6,36	-2,85	-3,09	-1,58	-3,06	-3,61
Імовірність неплатежу (q)	0,9982	0,0551	0,0438	0,1711	0,0452	0,0266

Як видно з наведеної вище таблиці, ризик неплатежу за векселями ТОВ «Альфа» істотно знизився протягом трьох із половиною років (з 99,82% на початок 2001 року до 2,66% на кінець 1-го півріччя 2004 року). Зростання ймовірності неплатежу за векселями відбулося на початку 2004 року, що обумовлено різким погіршенням структури пасивів порівняно з початком 2003 року через збільшення кредиторської заборгованості й одержання банківського кредиту у 2003 році. У 2004 році ймовірність неплатежу знизилася з 17,11% на початок року до 4,52% на кінець 1-го кварталу і 2,66% на кінець другого кварталу.

Отже, підприємство не повинне зіштовхнутися з проблемами авалювання своїх векселів у банку. При цьому банк виступив би активним учасником цих процесів і перейшов би у своїх відносинах із позичальником на новий якісний рівень.

Таким чином, проведене в цій статті дослідження дозволило зробити оцінку економічних переваг підприємства від використання вексельного обігу та банківських кредитно-гарантійних механізмів. Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці й апробації моделі оцінки ризику неплатежу у вексельному зобов'язанні та методики класифікації боржників за векселем.

Запропонована в статті економіко-математична модель дозволяє визначити ризик вексельного зобов'язання на основі використання формули Чессера, що застосовується під час нагляду за банківськими позиками, та двофакторного рівняння для оцінки українських виробничих підприємств, і врахувати рівень цього ризику при розрахунку ринкової вартості векселя. Розроблений алгоритм оцінки надійності векселя дебітора дозволяє здійснити структурування дебіторської заборгованості за класами кредитоспроможності боржників, отже, сприяє оцінці доцільності та частини дебіторської заборгованості, що може бути оформлена векселями.

Безперечно, вексельний обіг має певні недоліки, як і інші механізми залучення позикового капіталу, що потребують гарантії, адже мають імовірнісний характер повернення, насамперед, через законодавчу нерегульованість та практичну невідпрацьованість механізмів. Проте фактично він є єдиним засобом повернення коштів, особливо для кредиторів ряду стратегічних підприємств – потенційних банкрутів, які мають можливість витребувати заборгованість за товарними операціями лише шляхом індосаменту простих векселів. До того ж потребує вирішення проблема застосування фінансових векселів у господарському обороті й оподаткування операцій з ними. Вирішення проблеми уникнення оподаткування та виведення з податкового обігу коштів через використання вексельних механізмів дозволить залучити в господарський обіг значні фінансові ресурси, зокрема за рахунок більш широкого застосування простих і переказних векселів підприємствами. Вирішення проблеми вексельного обігу на сьогодні є не менш актуальним, ніж активізація банківської системою процесів довгострокового кредитування реального сектора економіки, адже вексельний обіг здатен вирішити багато з існуючих проблем суб'єктів господарювання.

Література

1. Про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Положення НБУ від 6.07.2000 № 279.
2. Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 3.07.98 № 727/98.
3. Долінський Л.Б. Оцінювання фондового ризику вексельних зобов'язань // Банківська справа. – 2001. – № 1. – С. 52-54.
4. Коренева О.Г. Вплив податкової політики на забезпеченість підприємств оборотними коштами // Вісник УАБС. – 1998. – № 4. – С. 23-25.

5. Кот Л. Перспективи розвитку окремих напрямків кредитування в Україні // Банківська справа. – 2003. – № 2. – С. 61-63.
6. Пан Л.В. Управління обіговими коштами підприємницьких структур // Фінанси України. – 2000. – № 6. – С. 96-99.
7. Петленко Ю.В. Проблеми забезпечення обіговими коштами виробничих підприємств в умовах економічної кризи // Фінанси України. – 1998. – № 9. – С. 106-109.
8. Рудненко Т. Аналіз операцій банків із векселями / Т. Рудненко, О. Куц // Вісник НБУ. – 2003. – № 5. – С. 42-47.
9. Угляренко О.М. Визначення оподаткованого прибутку та його вплив на формування фінансових ресурсів підприємств // Фінанси України. – 2004. – № 2. – С. 94-100.

УДК 658.14/17.011.47

Ващенко Л.О. (ДонДУЕТ, Донецьк)

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті, на підставі використання системного підходу, розглядається аналіз фінансового стану підприємства. Подано класифікацію видів економічного аналізу, сформульовано визначення аналізу фінансового стану з погляду його реалізації в загальній системі управління підприємством.

Розвиток економічного аналізу нерозривно пов'язаний як з історичними процесами, так і з існуючою економічною формацією. Серед основних етапів розвитку й удосконалення аналізу необхідно виділити такі:

- елементарна оцінка взаємозв'язку економічних явищ і процесів;
- використання абстрактного методу дослідження;
- вивчення внутрішніх взаємозалежностей і протиріч діяльності підприємства в цілому.

Командно-адміністративна система управління державою в цілому й окремим підприємством зокрема, яка існувала тривалий час, звела всі можливості економічного аналізу до єдиного розрахунку – оцінки ступеня виконання нового завдання. Така обмеженість аналізу привела до його деградації та, як наслідок, до широкомасштабних порушень усього процесу управління економікою. Саме цьому сьогодні ці проблеми потребують якісного й оперативного рішення. Підвищення ефективності економічного аналізу може відбуватися насамперед за рахунок принципово нового підходу до його теоретичного осмислення і практичної реалізації. Це стає можливим завдяки використанню такого приватного напрямку загальнонаукової діалектичної теорії пізнання, як системний підхід. Далеко не всі спеціалісти розглядають економічний аналіз взагалі та його окрему складову частину – аналіз фінансового стану – саме в контексті

системи управління підприємством [1-3]. Це може простежити під час розгляду існуючих підходів:

1. Не завжди економічний аналіз розглядається як елемент у системі управління підприємством.
2. Не в усіх визначеннях розкрито такі обов'язкові компоненти, як мета проведення аналізу, способи його здійснення і т. ін.
3. Допускається комбінування різних видів аналізу:
  - економічний аналіз;
  - фінансовий аналіз;
  - аналіз господарської діяльності;
  - аналіз фінансової звітності.

Метою поданої статті є систематизація з погляду системного підходу концептуальних положень з обґрунтування аналізу фінансового стану як одного з елементів системи управління підприємством.

Оскільки аналіз являє собою функцію управління, яка реалізується після проведення облікових і контрольних дій на підприємстві, то було б доцільно його поділити відповідно до існуючих видів діяльності підприємства, які визначені на законодавчому рівні та знаходять своє відображення у відповідних видах обліково-економічної інформації. Логічно припустити, що аналізується інформація, яка відображає ті чи інші види діяльності (рисунок 1).

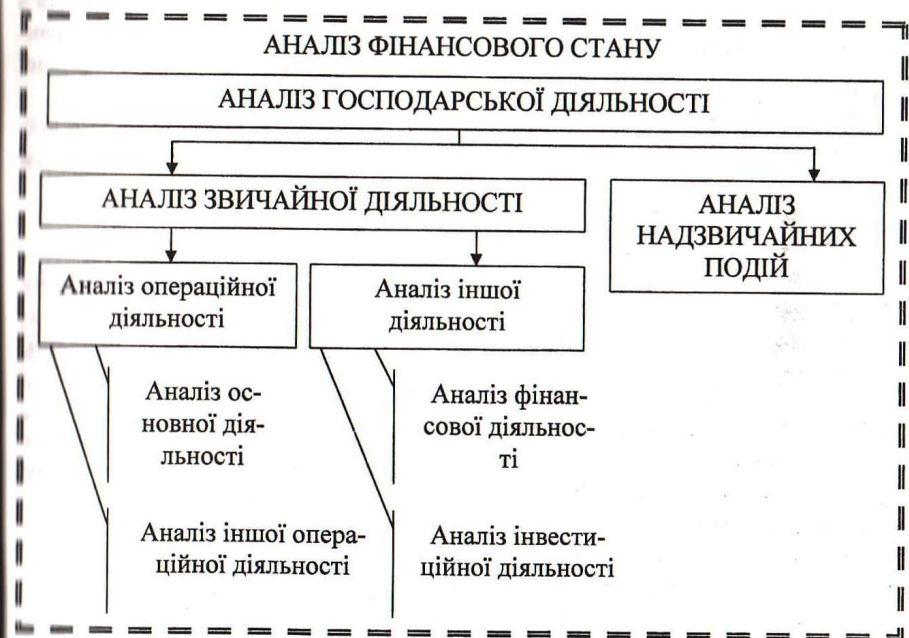

Рисунок 1 – Види економічного аналізу залежно від виду діяльності суб'єкта господарювання

плекси. Прикладом може слугувати система «Санаторно-курортний комплекс» ред. 3.0, яка пропонує стандартне програмне забезпечення для санаторно-курортних закладів. Вона покликана вирішувати проблему управління активами і пасивами санаторно-курортного закладу з метою забезпечення прибутковості та надійності. На жаль, така система поки що не знайшла широкого застосування. Однією з причин цього є висока ціна такої системи, а іншою – небажання керівництва санаторно-курортного закладу застосовувати моделювання в методиці наукового управління діяльністю санаторно-курортного закладу, оскільки такий захід розцінюється як посягання на власний авторитет.

Таким чином, аналіз методів і моделей, які мають місце в санаторно-курортній практиці, дозволяє зробити висновок, що загалом використання більшості з них під час прийняття маркетингових рішень є випадковим, разовим. Це пояснюється тим, що менеджери і керівництво санаторно-курортних закладів не мають достатнього рівня знань щодо можливостей застосування економіко-статистичних та економіко-математичних методів і моделей для аналізу маркетингової інформації, їх використання під час обґрунтування і прийняття маркетингових рішень через недостатність висвітлення даної проблеми в наявній економічній літературі.

Серед причин, що гальмують процес впровадження сучасних методів і моделей у маркетингову діяльність санаторно-курортних закладів, можна назвати також відсутність жодної автоматизованої санаторно-курортної системи вітчизняного виробництва. Відтак з'являється попит на маркетингову інформаційну систему, за допомогою яких можна автоматизувати вирішення основних задач санаторно-курортного маркетингу.

Тому у статті визначено напрями маркетингових досліджень у санаторно-курортних закладах та наведено класифікацію видів маркетингових досліджень щодо специфіки санаторно-курортних закладів.

Література

1. Крылов И.В. Маркетинг (социология маркетинговых коммуникаций): Учебное пособие. – М.: Центр, 1998. – 192 с.
2. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент.- СПб.: Питер Ком, 1999.-896 с.
3. Горелова А.А. Маркетинговые исследования: многоаспектный взгляд // Маркетинг. – 2000. – №6. – С. 19-23.
4. Meffert H. Marketing: Grundlagen der Absatzpolitik; mit Fallstudien Einfuhrung und Relaunch der VW-Golf.- Wiesbaden: Gafner, 1991. – 350 s.

ЗМІСТ

ФІНАНСИ І ПОДАТКИ

Белопольський М.Г., Цибульська Л.О., Лаврентік О.О. Економіко-математичне моделювання та прогнозування фінансових результатів на прикладі ВАТ «ММК ім. ІЛЛЧА»	3
Батлукова О.О. Системний підхід до формування елементів методики оцінки фінансового потенціалу підприємства	9
Батюк В.М. Інструментарій оперативного управління фінансовими результатами торгового підприємства	13
Брегін Н.А. Концептуальні основи аналізу фінансових ризиків підприємств	20
Брітченко І.Г., Славінський В.І. Удосконалення механізмів здійснення вексельних операцій підприємствами України	26
Ващенко Л.О. Системний підхід до процесу аналізу фінансового стану підприємств	34
Глущенко Я.І. Методика контролю результатів податкового планування підприємств	39
Головащенко О.М. Удосконалення звіту про фінансові результати	47
Ландик В.І., Фендрікова А.А. Методологічні основи впровадження системи бюджетування на підприємствах	52
Манцуров І.Г. Статистичний аналіз структури та динаміки зовнішнього фінансування економіки України	60
Орлова В.О. Проблеми гармонізації податкових інтересів основних економічних агентів	67

Наукове видання

ТОРГІВЛЯ І РИНОК УКРАЇНИ
Тематичний збірник наукових праць

Випуск 19, том 2

Розглядаються питання сучасної стратегії реформ у торгівлі, стабілізації економіки галузі і відновлення економічного зростання та поліпшення на цій основі добробуту людей. Висвітлюються питання щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємств, забезпечення інтеграції української економіки в структурі світового економічного простору.

Scientific publication
TRADE AND MARKET OF UKRAINE
Topical collection of research papers

Edition 19, volume 2

The problems of the present strategy of trade reforms, stabilization of economy in the branch, resumption of economic growth and people's well-being on the base are under consideration. The issues of increasing the investment attractiveness of enterprises, ensuring the Ukraine's economy integration into the world's economic environment structure are enlightened.

Відповідальний за випуск
Старший редактор
Редактори

Т.І. Алачева
Л.Г. Мельникова
К.А. Кузінкова
Л.Я. Плахтій

Комп'ютерна верстка
Дизайн обкладинки
Технічний редактор
Коректор

Л.А. Волкова
П.В. Ліннік
О.І. Шелудько
Н.Ю. Булава

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 204 від 10.11.1993 року

Підписано до друку 04.07.2005 р. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк – ризографія. Ум. друк. арк. 16,6.
Обл.-вид. арк. 15,4. Тираж 500 прим. Зам. № 531.

Донецький державний університет економіки і торгівлі
ім. М.Туган-Барановського
83050, м. Донецьк, вул. Щорса, 31.
Редакційно-видавничий відділ ННІЦ

83023, м. Донецьк, вул. Харитонова, 10. Тел.: (0622) 97-60-50

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1106 від 5.11.2002 р.